

Våld i nära relationer, riktlinje för socialförvaltningens arbete i Vetlanda kommun

---

Dokumenttyp:	Riktlinje
Beslutad av:	Socialnämnden (2015-03-18 § 102)
Gäller för:	Socialförvaltningen SO
Giltig fr.o.m.:	2015-03-18
Dokumentansvarig:	Socialchef
Senast reviderad:	2015-10-13
Senast granskad:	2015-10-13

Innehåll

Inledning	5
Riktlinjens syfte.....	5
Uppföljning av riktlinjen.....	6
Mål för arbetet.....	6
Målgrupp.....	6
Grundläggande inriktningen för arbetet och förhållningssätt.....	6
Vad är våld i nära relationer?	6
Definition av våld och utsatthet i nära relationer.....	7
Faktorer att ta hänsyn till arbetet med våld nära relationer.....	7
Barn och unga som utsätts för våld.....	8
Barnkonventionen	8
Symptom och upptäckt.....	9
Bemötande av barn och unga som bevittnat eller utsatts för våld	9
Vuxna som utsätts för våld.....	10
Tidig upptäckt	10
Symptom på Våld.....	10
Särskilda grupper och förhållanden	11
Hedersrelaterade ärenden.....	11
Kvinnlig könsstympning	11
Äldre, funktionsnedsättning eller missbruk.....	11
Nyanlända	12
Dokumentation för att säkerställa skydd	12
Dokumentation i procapita	12
Utgångspunkter i lagstiftning och mänskliga rättigheter	14
Brottsoffer.....	14
Mänskliga rättigheter.....	15
FN:s konvention om barnets rättigheter	15
Kvinnokonventionen.....	16

Föräldrabalken	16
Skollagen	16
Kompetens inom socialförvaltningen.....	17
Enheter med myndighetsutövning	17
Familjesektionens mottagning.....	17
Öppenvårdsenheter	18
Sektionen för ensamkommande barn	18
Uppsökande och förebyggande arbete	18
Handläggning inom socialförvaltningen	18
Nationella styr- och stöddokument	18
Bedömningsinstrument	18
Rådgivning/stöd	19
Bemötande av vuxna som utsatts för våld i nära relation	19
Bemötande av våldsutövaren	20
Samverkan inom socialförvaltningen	20
Ansvarsfördelning	20
Handledning	20
Utgångspunkter i samverkan	20
Samverkan när akut skyddsbehov föreligger	21
Våldsutövaren lämnar den gemensamma bostaden.....	21
Akut ekonomiskt bistånd	22
Placering i skyddat boende	22
Handläggning inom familjesektionen.....	22
Aktualisering och förhandsbedömning.....	22
Riskbedömning.....	23
Utredning av barnet eller den unge.....	23
Våld som bakgrund till vårdnadskonflikt	24
Handläggning vuxensektionen.....	25
Utredning	25
Riskbedömning.....	26
Insatser	26
Gemensamma utgångspunkter	26

Insatser för barn och ungdomar	27
Insatser till vuxna våldsutsatta	27
Insatser till våldsutövare	28
Föräldrar och andra till barnet närstående	28
Systematisk uppföljning, kartläggning och analys	29
Procapita	29
Kartläggning av omfattning VINR i Vetlanda	29
Litteraturförteckning.....	29
Bilaga 1. Process Våld i nära relationer	30

Inledning

Våld i nära relationer är ett stort samhällsproblem och inbegriper såväl rättsliga, sociala som hälso- och sjukvårdsaspekter. Arbetet mot våld i nära relationer tar sin utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna. Ingen människa har rätt att kontrollera, hota, slå eller trakassera någon annan människa, inom eller utom familjen. Våld i nära relationer är ett hinder för de utsattas åtnjutande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Våld i nära relationer är ett könsneutralt begrepp. Med detta menas att alla kan drabbas av våld, oavsett kön, religion, kultur, etnicitet, social tillhörighet och ålder. Alla som utsatts för våld i nära relationer har rätt till stöd och skydd från samhället enligt den så kallade likabehandlingsprincipen. Våld i nära relationer förekommer i hela samhället, inom alla etniska grupper, samhällsklasser, åldergrupper och yrkesgrupper. Enligt tillgänglig forskning och erfarenhet är vissa typer av våld mer förekommande än andra och vissa grupper är särskilt utsatta.

Den vanligaste formen av våld i nära relationer är en mans våld mot en kvinna han har eller haft en nära relation med. Därför fokuserar både socialtjänstlagen och samhällets satsningar främst på våldsutsatta kvinnor. Regeringens fjärde nationella jämställdhetsmål är att "Mäns våld mot kvinnor ska upphöra". Med formuleringen vill man särskilt lyfta fram de mönster och normer som finns i samhället kring kvinnor och män.

Riktlinjens uppbyggnad och innehåll utgår från Socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd [SOSFS 2014:4](#) samt [Våld- Handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld](#).

Riktlinjen utgår även från Länsstyrelsen i Jönköpings läns dokument [Samverkan mot våld i nära relationer i Jönköpings län samverkansplan 2014-2018](#) (Meddelande nr 2014:04) Det har sin utgångspunkt i visionen "Ett Jönköpings län fritt från våld i nära relationer". Vetlandas vision "Här växer både människor och företag" förutsätter att människor kan tillgodogöra sig sina mänskliga fri- och rättigheter.

Riktlinjen ersätter tidigare handlingsplan för Vetlanda kommun Våld i nära relationer samt samverkansrutiner för vuxensektionen och familjesektionen. Till dessa riktlinjer finns även socialnämndens Mål för Våld i nära relationer 2015-2018. Det finns även en särskild riktlinje för hedersrelaterat våld framtagen tillsammans med Barn- och utbildningsförvaltningen. Det finns även verksamhetsnära rutiner som beskriver hur olika särskilda situationer och händelser i ärenden där våld i nära relationer förekommer.

Riktlinjens syfte

- Riktlinjen syftar till att säkerställa att alla personer som varit utsatta för våld i nära relationer, eller själv utövade våld, får det bemötande, stöd och de insatser de behöver oavsett vilken enhet som får kännedom om problematiken.
- Riktlinjen tydliggör ansvar mellan de olika sektionerna.

- Riktlinjen är styrande för förhållningssätt och handläggning av ärenden med våld i nära relationer och gäller hela socialförvaltningen.

Uppföljning av riktlinjen

Riktlinjen ska följas upp i förvaltningen årligen av särskild grupp bestående av representanter från alla sektioner. Beslut om mindre justeringar/förändringar av riktlinjen fattas av förvaltningschef. Större förändringar ska beslutas av socialnämnden.

Mål för arbetet

Det övergripande målet för socialförvaltningens arbete är att säkerställa att personer som varit utsatta för våld i nära relationer och barn som upplevt våld samt de som själv utövat våld, får det bemötande, stöd och de insatser de har rätt till.

Målgrupp

Riktlinjen avser kvinnor och män som blir utsatta för våld i nära relation, barn- och unga som bevittnar¹ våld eller själva är eller har varit utsatta² för våld i nära relation samt våldsutövare.

Grundläggande inriktningen för arbetet och förhållningssätt

- Socialnämnden ska utreda, dokumentera, erbjuda insatser och följa upp insatser för våldsutsatta och våldsutövare på kort och lång sikt.
- Våldet ska upphöra.
- Den våldsutsattas egna resurser ska stärkas och utvecklas så att hon/han kan leva ett liv utan våld.
- Våldsutövaren ska ta ansvar för och ta emot stöd för sitt våldsbeteende.
- Uppmärksamma barn, utreda deras behov och se till att barn får adekvata stöd utifrån sina behov, på kort och lång sikt.
- Vid information om att barn eller unga bevittnar eller utsätts för våld ska utredning enligt kap 11:1 § SoL alltid inledas.
- Barn eller unga som bevittnar eller utsätts för våld ska få det skydd och/eller stöd som denne har behov av.

Vad är våld i nära relationer?

Våld i nära relationer inkluderar alla typer av våld som kan förekomma mellan närstående i såväl heterosexuella som samkönade relationer samt inom syskon- och andra familje- och släktrationer. Kännetecknande är att den utsatta har en nära relation till och ofta starka emotionella band till förövaren, vilket försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott.

---

¹ Att bevittna våld innebär även upplevsler av våld utan att se våldet eller finnas i samma rum.

² När barn utsätts för våld ska handläggning ske enligt Barnhusets rutin som finns på intranätet Vinna.

Oavsett uttryck så är syftet med våldet detsamma: att etablera och utöva makt och kontroll genom att skada och skrämja. Våld i nära relationer utmärker sig från andra former av övergrepp då det ofta utövas under en längre period (men kan även ske vid ett enskilt våldstillfälle) och tenderar att öka i intensitet med tiden. Detta kan leda till att våldet mer och mer blir ett både förväntat och till viss del accepterat inslag i den utsattas vardag. (Kunskapsbanken. Våld i nära relationer)

Definition av våld och utsatthet i nära relationer

Våld i nära relationer är ofta ett mönster av handlingar som kan vara allt ifrån subtila handlingar till grova brott. Mer konkret är det allt ifrån att bli förlöjligad till att utsättas för våldtäkt eller allvarliga hot. Det är ofta kombinationer av fysiskt, sexuellt och psykiskt våld.

- **Fysiskt**
Kan vara knuffar, att bli fasthållen, dragen i håret, slagen eller sparkad.
- **Sexuellt**
Våldtäkt eller andra påtvingade sexuella handlingar, alternativt sexuella handlingar som kvinnan inte vågar säga nej till räknas till sexuellt våld.
- **Psykiskt**
Direkta eller indirekta hot mot kvinnan och/eller mot eventuella barn eller att kvinnan blir förlöjligad. Även våld eller hot om våld mot husdjur kan räknas till den psykiska utsattheten.
Social utsatthet - Frihetsinskränkningar som isolering genom att bli hindrad från att träffa släkt och vänner eller att delta i sociala aktiviteter.
Materiellt/ekonomisk utsatthet - Kvinnans personliga tillhörigheter slås sönder eller förstörs avsiktligt. Kan även innebära att hon förmås skriva under papper som får negativa konsekvenser för henne. Kvinnan får inte tillgång till sina pengar.
Vanvård eller försummelse av närstående- Kvinnor som är beroende av andra personer för vård och omsorg i vardagen kan även utsättas för vanvård eller försummelse, som undanhållande av medicin eller att inte få tillräckligt näringsriktig kost.

Faktorer att ta hänsyn till arbetet med våld nära relationer

Normaliseringsprocessen

I mötet med våldsutsatta personer är det viktigt att känna till den så kallade normaliseringsprocessen. Det är en process där våldet på olika sätt normaliseras. Gemensamt är att våldsutövaren gradvis krymper den våldsutsattas livs- och handlingsutrymme. Detta kan medföra att den våldsutsatta själv förminskar det våld denne blivit utsatt för och inte berättar hur våldet och kränkningarna egentligen sett ut. Det är också vanligt att den som utövar våldet minimerar och förnekar graden av våld.

Egna värderingar

Det är viktigt att i arbetet med våldsärenden kontinuerlig reflektera över de egna känslorna och värderingarna. Vid hantering av svåra ärenden ska handläggare använda

sig av handledning för stöd och reflektion. Som handläggare ska man vara medveten och vaksam på att mina egna föreställningar och värderingar riskerar att påverka min bedömning. Att till exempel en kvinna missbrukar eller är handlingskraftig betyder inte att våldet är mer legitimt. (Socialstyrelsen, Våld, 2012 s 69).

Barnperspektiv

Det är viktigt att lyfta barnet eller den unges situation och hålla fokus på barn som lever i miljö där det förekommer våld.

Barnperspektivet delas in i tre olika delar där varje del utgör en grund och fokus för förhållningssätt i barnärenden.

- Barnrättsperspektivet: detta perspektiv avser barnets rättsliga status som eget subjekt.
- Barnperspektivet: syftar till att den vuxne ska se barnet och ha det i åtanke
- Barnets perspektiv: innebär att barnet självt blir lyssnat på och att det utifrån ålder och mognad ges möjlighet att få bidra med sina erfarenheter, synpunkter och förslag.

Att hålla kvar ett barnperspektiv kan ibland vara svårt men nödvändigt i handläggningen i ärenden med barn. I socialstyrelsens handbok våld uttalas tydligt att det aldrig kan vara till barnets bästa att leva i en miljö där barnet eller den unge bevittnar eller utsätts för våld (Socialstyrelsen, 2011, 123).

Barn och unga som utsätts för våld³

Barnkonventionen

Med våld avses alla de handlingar där barn har rätt till skydd enligt artikel 19 i barnkonventionen: "alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp". Exempel på sådant våld är när en vuxen slår barnet med eller utan tillhygge, nyper, sparkar, knuffar, skakar, luggar, river, biter eller trampar på barnet. Psykiskt våld innebär att barnet systematiskt utsätts för nedvärderande omdömen, nedbrytande behandling eller avsiktligt känslomässigt lidande, till exempel hån, utfrysning, orimliga krav och bestraffningar, påtvingad isolering eller konstant vägran att lyssna på barnets synpunkter.

IVO:s uppfattning

I IVO:s granskning (2014) av socialnämndernas arbete med våldsutsatta barn eller barn som bevittnat våld konstaterades det att barns våldsutsatthet inte alltid utreds när kvinnor placeras. IVO uttrycker tydligt att barn som bevittnar eller utsätts för eget våld alltid ska utredas och att barnperspektivet ska beaktas.

---

³ När barn utsätts för våld ska handläggning ske enligt Barnhusets rutin. Se bilaga Rutiner för arbetet på Barnahus Jönköpings län

Symptom och upptäckt

När små barn utsätts för våld är det mest sannolika att symtomen upptäcks på BVC eller förskolor. Små barn signalerar till vuxna på olika sätt. Symtomen är ofta ospecifika, barnet uppfattas som gnälligt och rädd att förlora kroppskontakten med förälder. Risk för ett litet barn är att utveckla desorganiserad anknytning. Barn i övre förskoleåldern kan gå tillbaka i utvecklingen och språkutvecklingen avstannar. Ofta berättar de för någon närstående om de blir utsatta för våld. Forskning visar att få barn (ca 12%) berättar på förskola eller till utomstående om de blivit utsatta för våld eller bevittnat våld. De vänder sig oftare till någon närstående varför det är viktigt att handläggare lyssnar till andra personer som eventuellt vänder sig till socialförvaltningen och berättar att barnet eller den unge berättat om att de bevittnat eller varit utsatta för våld (Barn som utsätts för fysiska övergrepp, Socialstyrelsen).

För något äldre barn kan mobbning, självskadebeteende, aggression, skolkning, snatteri, extrem blyghet, missbruk m.m. kan vara symptom på våld i nära relation. Likaså kan vissa symptom som tolkas som en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning egentligen vara tecken på att barnet upplever våld. Dessa symptom kan vara orsaken till att barn och ungdomar aktualiseras på socialtjänsten genom en anmälan som i första hand inte handlar om våld.

Handläggare bör vara medvetna om att barn eller unga inte alltid uppvisar symptom utifrån de överlevnadsstrategier barnet kan ha utvecklat. Symtomen kan visa sig i ett senare skede då det är mer lugnt och stabilt.

Traumatiska händelser och upplevelser under barnaåren är speciellt allvarlig eftersom hjärnan är under utveckling. Att leva med ständig stress påverkar hjärnans kemiska balans och fysiska struktur.

Bemötande av barn och unga som bevittnat eller utsatts för våld

Det är viktigt att handläggare har insikt i att bemötandet av det våldsutsatta barnet eller unge kommer att påverka samtalet och handläggningen.

- Handläggarna har en skyldighet att göra barnet delaktigt och att lyssna till barnet. Barnet kan dock ha en oförmåga eller rädsla att svara när det inte har föräldrarnas tillåtelse att berätta om våldet.
- Barnet eller den unge behöver få tydlig och konkret information om hur och när och på vilket sätt handläggaren ska informera föräldrarna om den information som barnen gett socialtjänsten. Syftet är att skapa trygghet och förutsägbarhet för barnet.
- Barnet eller den unge kan ha tidigare negativa erfarenheter av att ha berättat om våld till socialförvaltningen.

Vid samtal om våld i nära relationer med barn eller unga ska handläggare beakta konsekvenserna av stark stress och trauma. Det är därför extra viktigt att tänka på följande:

- tydlighet kring handläggares uppdrag, ansvar och roll
- flexibilitet angående hur, var och när möten kan äga rum

- förmedla att barnets eller den unges röst har betydelse
- normalisera symtomen av våld
- avnormalisera våldet

Vuxna som utsätts för våld

Tidig upptäckt

Det är angeläget att tidigt upptäcka kvinnor eller män som är utsatta för våld i nära relation och att erbjuda dem stöd och hjälp för att förhindra att de blir utsatta för ytterligare våld.

En metod är att systematiskt fråga alla klienter om förekomst av våld, så kallad screening, i ärenden där våld misstänks. Genom att använda bedömningsmetoden FREDA (se kapitel handläggning inom socialförvaltningen) minskar risken att bedömningen påverkas av olika stereotypa föreställningar om våld i nära relation. FREDA gör det möjligt för handläggarna att identifiera problem, kartlägga risker och välja relevanta insatser.

Symptom på Våld

Depression och ångeststörningar är vanliga symptom. Våldsutsatta kan drabbas av posttraumatiskt stressyndrom, PTSD. Det karaktäriseras av att man ständigt återupplever våldshändelser, av känslomässig avtrubning och tillbakadragande (Nationella trygghetsundersökningen).

Reaktioner på våld och övergrepp kan vara:

- påträngande tankar och minnen
- mardrömmar
- ångest
- ökad vaksamhet
- självförebåelser
- försämrade självkänsla
- irritabilitet
- koncentrationssvårigheter
- självmordstankar
- självmordsförsök
- sömn- och ätstörningar
- minnesstörningar,
- störd tidsuppfattning
- förvirring
- svårigheter att fatta egna beslut

Exempel på tänkbara beteendemässiga reaktioner är:

- missbruk
- isolering
- starka reaktioner på små förändringar i tillvaron

- splittring av dagliga aktiviteter
- oförmåga att utföra saker man kunnat tidigare

Våldet kan även få sociala konsekvenser för den våldsutsatta om denne till exempel måste flytta till annan ort och förlorar kontakt med släkt och vänner. Att behöva bryta upp, kanske byta jobb, vara sjukskriven, och eventuellt få en försämrad ekonomi kan påverka den redan våldsutsatta negativt. Det finns idag klara belegg för att psykosociala belastningsfaktorer förekommer i högre utsträckning bland kvinnor som har utsatts för våld av en närstående man än bland kvinnor som inte har utsatts för det (Socialstyrelsen 2011)

Särskilda grupper och förhållanden

Från brottsstatistik och studier vet vi idag att vissa grupper av människor i vårt samhälle är extra utsatta för våld i nära relationer.

Hedersrelaterade ärenden

Hedersrelaterat våld och förtryck kräver särskild kompetens både när det gäller stöd till den våldsutsatta och förståelse för de sammanhang där denna typ av våld uppstår då våldet ses som legitimt av kollektivet. Våldet är ofta sanktionerat och beslutat av gruppen samt att de som utövar våldet skyddas av gruppen. Fäder, mödrar, bröder samt far-morföräldrar kan vara delaktiga i utövande av våldet.

I Vetlanda finns en särskild riktlinje för hur dessa ärenden ska hanteras.

Kvinnlig könsstympning

Kvinnlig könsstympning är förbjudet enligt svensk lag och straffbart i Sverige även när ingreppet utförs i ett annat land. Det förebyggande arbetet är viktigt och personer som kommer i kontakt med flickor i riskzon behöver veta vad de ska göra.

Äldre, funktionsnedsättning eller missbruk

Andra särskilt utsatta grupper där utsattheten kan se annorlunda ut och stödinsatserna kan behöva utformas på ett annat sätt är:

- äldre personer
- personer med funktionsnedsättning
- personer med missbruksproblematik

I dessa fall måste den externa samverkan med vård och omsorgsförvaltningen i Vetlanda kommun fungera bra, så att den våldsutsatta får det stöd och skydd som motiveras av våldet. Det kan kräva samhandläggning mellan förvaltningarna, dvs. att handläggare från olika enheter bedömer en våldsutsatt persons ärende utifrån sina specifika ämnes- och kompetensområden. Om det till exempel gäller en våldsutsatt kvinna med missbruks- och beroendeproblematik kan våldet och missbruket utredas parallellt och utmynda i en bedömning av insatser för såväl våldsutsattheten som missbruket. I vissa fall kan insatserna vara gemensamma, i annat fall är det viktigt att de samordnas. Det är viktigt att ge hjälp och stöd utifrån våldet även om personen har pågående missbruk.

Nyanlända

Tolk

Tolk ska alltid erbjudas när det finns misstanke om våldsutsatthet i ett nytt eller pågående ärende. I ärenden där det misstänks våld i nära relation ska anhöriga inte användas som tolkar. Tolken bör vara auktoriserad. Det kan vara viktigt att fråga den utsatta om denne vill ha en kvinnlig eller manlig tolk samt undersöka om den tilltänka tolken känner slakten.

Nyanlända

När socialnämnden får information om att en person som är asylsökande kan vara utsatt för våld har socialnämnden enligt 2 a kap 1 § SoL det övergripande ansvaret att den våldsutsatta får hjälp. Migrationsverket har dock ansvar för att bevilja logi, dagersättning och särskilt bidrag. Om socialnämnden bedömt att det är lämpligt kan migrationsverket placera den våldsutsatta inom sin egen förläggningsorganisation. I dessa ärenden ska samråd ske med migrationsverket för att den våldsutsatta ska få det stöd och hjälp denne behöver.

TVÅ ÅRSREGLN

När en person gift sig och flyttat till Sverige behöver denne vara gift i två år innan permanent uppehållstillstånd beviljas. Vid särskilda skäl kan undantag göras. Våldsutsatthet kan vara ett sådant särskilt skäl. Det är därför viktigt att noga dokumentera och genomföra utredningen sakligt då den kan användas som underlag för ett ställningstagande om den våldsutsatta ska få permanent uppehållstillstånd.

Dokumentation för att säkerställa skydd

Det är viktigt att det finns beredskap i Vetlanda kommun att möta vuxna och barn som lever med olika former av skyddade personuppgifter. Det behöver finnas ett säkerhetstänkande på enheterna både kring hanteringen av handlingar för att sekretessbelagda uppgifter inte ska röjas men också hur ärendet ska hanteras och vilka personer på enheterna som ska ha insyn i ärendet. När det finns behov ska handläggare samverka med polis och skattemyndigheten i dessa frågor. Det är viktigt att tala med den enskilde om hur och var möten kan äga rum om det inkommer ett ärende där en förälder och barn har sekretessmarkering eller annat skydd. Det är också viktigt att motringa om det inkommer en förfrågan om en sekretesskyddad person.

Dokumentation i procapita⁴

Ärenden som klassas som våld i nära relationer ska dokumenteras i särskild utredningstyp i Procapita som heter våld i nära relationer. Om det uppdagas våld i nära relationer i pågående ärenden som dokumenteras i andra utredningstyper ska ärendet avslutas. Ny utredning Våld i nära relationer inleds. Anledningen är att säkerställa skydd och sekretess för den enskilde.

---

⁴ Se rutinen "Hantering av skyddade personuppgifter SO, rutin"

Sekretessbeläggning av barns eller ungas vistelseadress

Det kan vara nödvändigt att fatta beslut om att sekretessbelägga uppgift (12 kap 3 § OSL) om barnets vistelseadress i de fall en vårdnadshavare placerats och tagit med sig barnet eller den unge och den andre vårdnadshavaren vill veta vart barnet eller den unge är. Beslut med motivering ska dokumenteras tydligt i journalen.

Sekretessmarkering

Sekretessmarkering är en varningssignal som sätts in i folkbokföringsregistret. I dagligt tal benämns detta för "skyddad adress". Skatteverket är den myndighet som beviljar sekretessmarkering i folkbokföringsregistret. En del personer som söker stöd hos socialtjänsten på grund av att de har utsatts för våld kan vara i behov av sekretess i form av skyddade personuppgifter. Handläggare vid socialförvaltningen kan bistå med intyg till Skatteverket. Beslut gäller ett år i taget.

Kvarskrivning

Vid allvarliga förhållanden kan vuxna och barn som i samband med flytt till Vetlanda har så kallad kvarskrivning på den gamla orten, ofta i kombination med sekretessmarkering. Kvarskrivning innebär att adress och ort vart den utsatte befinner sig är hemlig. Kvarskrivning kan endast beviljas den som är utsatt för allvarliga hot eller förföljelse. Vid kvarskrivning är det svårt att spåra personen och i folkbokföringsregistret är den våldsutsatta och eventuella barn registrerade och skriven på församlingen i tidigare hemkommun. Det är viktigt att hantera den våldsutsattas adress och personuppgifter utifrån den beslutade rutinen för att mini-mera risken för att röja vart personen befinner sig. Kvarskrivning gäller under tre år.

Fingerade personuppgifter

I särskilda fall kan en våldsutsatt person och dennes barn få byta identitet genom att använda andra personuppgifter än verkliga. Den enskilde ansöker om fingerade personuppgifter hos Rikspolisstyrelsen. Medgivande kan inte lämnas om tillräckligt skydd ges vid kvarskrivning och sekretessmarkering. De med fingerade personuppgifter måste helt bryta med sin släkt och vänner. Polisen ansvarar för skyddet av dessa personer.

Utredningar när någon av föräldrarna har skyddade personuppgifter

Om gemensam vårdnad föreligger är det oklart i lagstiftningen vilken kommun som har ansvar för att genomföra en barnavårdsutredning enligt 11 kap 2 § socialtjänstlagen om en förälder har skyddade personuppgifter. Om en förälder och ett barn är kvarskrivna i annan kommun kan det vara lämpligast att den kommunen genomför utredningen för att inte riskera att röja vistelseorten. Det är inte lämpligt med gemensam vårdnad vid dessa situationer och socialnämnden behöver därför överväga att hos Tingsrätten framställa behov om att överflytta vårdnaden till en av föräldrarna enligt 5 kap 2 § SoF.

Posthantering

I ärenden där det förekommer allvarligt våld och våldsutsatta och eventuella barn är placerade på skyddat boende ska rutinerna för posthantering följas. Post eller brev från

socialkontoret ska aldrig sändas till hemadressen. Den utsatte ska uppmanas att skaffa en poste restante adress, box eller hitta en annan lösning för att få tillgång till sin post. Posten ska inte läggas i den vanliga utgående posthögen utan säkerhetsrutiner ska följas. Då våldsutsatta har sekretessmarkering eller kvarskrivning via skattemyndigheten hanteras postfrågan via skattemyndigheten.

Besök

I ärenden med våld ska besöken ske på trygg plats. Om den våldsutsatta är orolig för att träffa handläggare på socialkontoret ska annan plats väljas som är tryggare. I vissa våldsärenden behöver handläggare ha ett säkerhetstänkande utöver det vanliga kring våldsutsatta och eventuella barn.

Hantering av akter och skyddade personuppgifter

När en risk- och säkerhetsbedömning gjorts och det framkommit att det föreligger allvarligt hot om våld eller att våldet har varit av så allvarlig art att den utsatta och dennes eventuella barn är i behov av skydd ska personakter och personuppgifter hanteras på särskilt sätt. Akter ska hanteras på ett sätt där endast vissa chefer och utsedda handläggare ska ha tillgång till dem.

Rättsväsendet

Om den våldsutsatta har gjort en polisanmälan har denna oftast rätt till ett målsägandebiträde som kan vara till stöd och hjälp under både förundersökning och rättegång. Åklagaren kan besluta om kontaktförbud (tidigare kallat besöksförbud), vilket innebär förbud för den person som utövar våld att söka upp eller ta kontakt med den våldsutsatta. Kontaktförbudet kan också gälla förbud att vistas i närheten av bostaden eller arbetsplatsen

Exempel på andra skyddsåtgärder är personskydd, trygghetstelefon och brottsofferstöd.

Mer information finns på www.polisen.se och www.brottsoffermyndigheten.se

Utgångspunkter i lagstiftning och mänskliga rättigheter

Arbetet mot våld i nära relationer tar sin utgångspunkt i både nationella lagar och i de mänskliga rättigheterna.

Brottsoffer

Socialnämnden har ansvar för att barn och vuxna som lever med våld i nära relationer får det stöd och den hjälp de är i behov av. Socialnämnden ansvar för brottsoffer framgår i 5 kap. 11 § och 2 kap 8 § socialtjänstlagen (SFS 2001:453).

5 kap. 11 § första stycket SoL till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp

5 kap. 11 § andra stycket SoL Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra din situation.

5 kap. 11 § tredje stycket SoL Socialnämnden ska särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp

2 kap 8 § p.2 SoL En person som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den nya boendekommunen om han eller hon - på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas.

Mänskliga rättigheter

Förenta Nationerna (FN) och Sverige som en av dess medlemsstater tar tydligt avstånd från hedersrelaterat våld. FN:s medlemsstater har en skyldighet att förebygga och utreda brott mot kvinnor i hederns namn, samt bestraffa förövarna och ge offren skydd. Att inte göra det är ett brott mot de mänskliga rättigheterna.

Artikel 1: Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De är utrustade med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av broderskap.

Artikel 3: Envar har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

Artikel 16: Vuxna män och kvinnor har rätt att utan någon inskränkning på grund av sin ras, nationalitet eller religion ingå äktenskap och bilda familj. De äger lika rättigheter vid giftermål, under äktenskapet och vid äktenskapets upplösning.

Artikel 30: Intet i denna förklaring må tolkas såsom innebärande rättighet för någon stat, grupp eller person att ägna sig åt verksamhet eller utföra handling, som syftar till att omintetgöra någon av här i uttalade fri- och rättigheter.

FN:s konvention om barnets rättigheter

Artikel 2

1. Konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.

Artikel 6

1. Konventionsstaterna erkänner att varje barn har en inneboende rätt till livet.

2. Konventionsstaterna skall till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling.

Artikel 12

1. Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Kvinnokonventionen

FN:s konvention om avskaffande av all diskriminering av kvinnor.

Artikel 1: I denna konvention avser uttrycket "diskriminering av kvinnor" varje åtskillnad, undantag eller inskränkning på grund av kön som har till följd eller syfte att begränsa eller omintetgöra erkännandet av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på det politiska, ekonomiska, sociala, kulturella eller medborgerliga området eller något annat område för kvinnor, oberoende av civilstånd och med jämställdheten mellan män och kvinnor som grund, eller åtnjutandet eller utövandet av dessa rättigheter och friheter.

Föräldrabalken

6 kap. Om vårdnad, boende och umgänge

1 § Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Lag (1983:47).

2 § Ett barn står under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem, om inte rätten har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. Vårdnaden om ett barn består till dess att barnet fyller 18 år.

Den som har vårdnaden om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov enligt 1 § blir tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare svarar även för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter samt ska bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. I syfte att hindra att barnet orsakar skada för någon annan ska vårdnadshavaren vidare svara för att barnet står under uppsikt eller att andra lämpliga åtgärder vidtas.

11 § Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren skall därvid i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål. Lag (1983:47).

Skollagen

I ärenden där hedersrelaterat våld eller olika typer av begränsningar av ett barns fri- och rättigheter kan skollagen ge stöd för socialförvaltningens bedömning.

Barns och elevers utveckling mot målen

3 kap 3 § Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska

kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. *Lag (2014:458)*.

Skolplikt

7 kap 2 § skollagen. Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt enligt föreskrifterna i detta kapitel.

Rätten till utbildning

7 kap 3 § skollagen Enligt 2 kap. 18 § första stycket regeringsformen har alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i allmän skola

19 § En elev i en skolform som avses i 17 § får på begäran av elevens vårdnadshavare befrias från skyldighet att delta i obligatoriska inslag i undervisningen om det finns synnerliga skäl. Ett sådant beslut får endast avse enstaka tillfällen under ett läsår.

Rektorn beslutar om befrielse. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta sådana beslut.

Ansvar för att skolplikten fullgörs.

20 § Den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn ska se till att barnet fullgör sin skolplikt.

Kompetens inom socialförvaltningen

Enheter med myndighetsutövning

På varje enhet inom socialförvaltningen som utreder och bedömer behov enligt socialtjänstlagen ska det finnas specifika handläggare med ansvar att handlägga ärenden där våld in nära relationer förekommer. Handläggarna ska ha följande kunskap:

- Kompetens om den målgrupp som det egna arbetet riktar sig mot.
- Utredarkompetens.
- Våldets mekanismer.
- Familjeproblematik.
- Utredningsmetodik, inklusive kunskap om bedömningsinstrumentet FREDA.
- Gällande lagstiftning.

Familjesektionens mottagning

Socialekreterare i familjesektionens mottagningsgrupp ska ha utbildning kring våld i nära relationer och bedömningsinstrument enligt nedan.

Öppenvårdsenheter

Alla socialförvaltningens öppenvårdspersonal som arbetar med råd och service enligt socialtjänstlagen ska ha grundläggande kompetens om våld i nära relationer för att kunna identifiera våld i en nära relation eller att barn utsätts för våld. Personalen ska även ha god kännedom om anmälningsplikten enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen.

Kompetens ska finnas att ge insatser till barn och vuxna som utsatts för våld eller bevittnat våld i nära relationer.

Sektionen för ensamkommande barn

Alla socialförvaltningens personal inom sektionens för ensamkommande barn ska ha grundläggande kompetens om våld i nära relationer för att kunna identifiera våld i en nära relation eller att barn utsätts för våld. Personalen ska ha särskilt kunskap om hedersrelaterat våld. Personalen ska även ha god kännedom om anmälningsplikten enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen.

Uppsökande och förebyggande arbete

Socialnämnden har ett kommunövergripande ansvar för att kunskap om våld i nära relationer spridas till alla kommunens invånare och kommunens medarbetare. Det sker genom information på hemsida, informationsmaterial samt information/utbildning.

Handläggning inom socialförvaltningen

Nationella styr- och stöddokument

All handläggning i ärenden ska utgå från lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd.

- [Handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga](#) (SOSFS 2014:6)
- [Våld i nära relationer, SOSFS 2014:4](#)
- [Våld – En handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld](#)
- [Dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS](#) (SOSFS 2014:5).
- [Att vilja se, vilja veta och att våga fråga](#)

Bedömningsinstrument

Socialförvaltningen i Vetlanda använder följande bedömningsinstrument beroende på typ av våld i nära relationer:

[FREDA](#) - ett är standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer och består av tre instrument och en manual.

- FREDA – kortfrågor. Används i både öppenvård och myndighet för att identifiera om en person varit eller är utsatt för våld.

- FREDA – farlighetsbedömning. Används om en person utsätts för våld och oro för finns. Syftet är att kunna stödja och skydda den utsatte så bra som möjligt.
- FREDA- beskrivning. Omfattande frågeformulär. Kan göras i pågående ärende där våld förekommer eller förekommit.

Patriark – bedömning av risk vid våld i hederns namn.

Bedömningsinstrumentet ska ses som ett stöd i utredningen för att få en bild av omfattningen av våldet samt göra en riskbedömning för fortsatt våld. Det förekommer att socialtjänst och polis kommer fram till olika bedömningar vad gäller hot- och risksituation. Polisens bedömning ska alltid vägas in i socialtjänstens bedömning. Om polis lägger ned sin utredning med anledning av bristande bevisning måste socialtjänsten fortsätta sitt arbete och göra självständiga bedömningar utifrån sitt ansvarsområde.

Rådgivning/stöd

Det är viktigt att skilja på rådgivning/stöd och myndighetsutövning. Föräldrar och barn kan ibland själva söka stöd hos socialtjänsten eller samverkanspartners. Råd och serviceinsatser kan vara mycket viktiga för att identifiera våld i en nära relation eller att barn utsätts för våld. Om det framkommer att barn bevittnat eller utsatts för våld ska anmälan enligt 14 kap 1 § SoL göras. Om det är oklart om en anmälan enligt 14 kap 1 § SoL ska göras ska familjesektionen mottagningsgrupp konsulteras utan att namn på barnet och familjen röjs.

Bemötande av vuxna som utsatts för våld i nära relation

Socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet (1 kap. 1 § SoL). I ärenden som rör våld mot närstående är det viktigt att stödet inriktas på att frigöra och utveckla den utsattas egna resurser och erbjuda stöd som tillgodoser den enskildas behov.

Ett professionellt bemötande kännetecknas av respekt för den enskilde samt ett förhållningssätt som möjliggör en fortsatt öppen och förtroendefull relation. Handläggare behöver ha förmåga att bemöta en person i kris samt förhålla sig till motstridiga intressen och konflikter.

Rädsla och känslor av skuld och skam kan göra det svårt för en våldsutsatt person att vända sig till socialkontoret för att berätta om våldet. Den drabbade kan känna sig kluven om denne samtidigt tycker synd om eller på andra sätt bryr sig om den eller dem som utövar våldet. Den nära relationen är en grundläggande omständighet att ta hänsyn till i arbetet med att ge stöd och hjälp.

En våldsutsatt person kan vara rädd för sin egen och eventuella barns säkerhet och orolig för att inte bli trodd. Självkänsla och tilltro till den egna förmågan kan i varierande grad vara påverkad av att personen har varit utsatt för våld och kränkningar. Det är viktigt att den enskilda ges tillräckligt med tid och blir lyssnad till. Det är viktigt att ha ett förhållningssätt där det klart framgår att våld är oacceptabelt. Det är viktigt att den

våldsutsatta blir tagen på allvar när denne berättar om vad som hänt då detta i annat fall kan fördröja eller förhindra uppbrottsprocessen.

Bemötande av våldsutövaren

En vuxen som misstänks utöva våld mot någon närstående ska få ett gott bemötande och behandlas med respekt mot sin person om denne söker hjälp på vuxensektionen. Den som handlägger ärendet ska vara tydlig med att våld mot annan vuxen person eller mot barn är oacceptabelt men att det finns möjlighet att få stöd och hjälp att ändra sitt beteende. Om en vuxen ansöker om stöd för att denne utövar våld och har barn ska en anmälan göras till familjesektionens mottagningsgrupp.

Samverkan inom socialförvaltningen

Ansvarsfördelning

I ärenden där förekommer våld i nära relation har socialförvaltningen organiserat sig enligt följande huvudregel:

- Handläggare på vuxensektionens myndighetsenhet ansvarar för att utreda, bevilja insatser samt följa upp våldsutsatta samt våldsutövande kvinnor och män över 18 år.
- Handläggare på familjesektionen ansvarar för att utreda, bevilja insatser samt följa upp våldsutsatta barn och ungdomar upp till 18 år som bevittnat och/eller själva är utsatta för våld

Personer mellan 18 och 20 år ska handläggas av den sektion som har bäst kompetens utifrån den enskildes situation och problematik. Vid oklarhet beslutar enhetschefer vilken enhet som ska ha huvudansvar för handläggningen.

Samtliga handläggare vid ovanstående enheter ska samverka och samarbeta i ärenden med våld mot vuxen som har barn.

Handledning

Vid behov ska handläggare få särskild handledning i ärenden där våld i nära relationer förekommer. Finns handläggare från flera enheter i samma ärende ska gemensam handledning eftersträvas.

Utgångspunkter i samverkan

Samverkan inom socialförvaltningen i ärenden med våld i nära relation ska utgå från ett klientperspektiv och om det finns barn eller unga - barnperspektiv. Ansvariga handläggare vid de olika enheterna ska ha ett nära samarbete kring vårdnadshavare och barn eller unga. Handläggarna ska planera utredningsarbetet och insatserna tillsammans. Planering av transport mm görs av handläggare från både vuxensektionen och familjesektionen.

I all samverkan ska man utgå från denna riktlinjes grundläggande inriktningen och förhållningssättet. Det ska råda en samsyn i att den som utövar våldet är den som ska

förändra sitt beteende och ta emot hjälp och stöd för detta, att ansvaret för våldet till fullo ligger hos den som utövar det. Samsyn ska råda att barn utsätts för en form av psykisk barnmisshandel om man ser, hör eller på andra sätt upplever våld och dess konsekvenser av en förälder eller annan vuxen man lever med. Våldsutövaren brister allvarligt i sin omsorgsförmåga om barnet/den unge.

Samverkan när akut skyddsbehov föreligger

När det står klart att ett ärende är akut har handläggare som gjort bedömningen, oavsett arbetsplats, ett ansvar för att den utsatta får hjälp och att rätt enhet blir kontaktad. Närvarande chef/chefer ska informeras som tillsammans med utvalda handläggare gör en gemensam risk- och säkerhetsplanering samt överenskommer om hur den akuta handlägningsprocessen ska genomföras så att den enskilde får det skydd och det stöd den är i behov av i det akuta skedet. Samordning och gemensamt synsätt är viktigt för att den/de utsatta får rätt stöd. En gradering och bedömning allvarlighetsgraden av våld ska alltid göras samt en skydds- och säkerhetsbedömning för barnet eller den unge. När det gäller barn som misstänks utsättas för våld ska en bedömning göras om och hur vårdnadshavarna till barnet ska kontaktas och delges informationen.

För barn där det föreligger dom för växelvisboende och umgänge har socialnämnden ansvaret för skydd för barnet eller den unge. Handläggare ska då uppmana våldsutövaren att inte träffa barnet innan skyddsbehovet är klarlagt. En framkomlig väg är att motivera den misstänkte våldsutövaren att inte träffa barnet under utredningstiden (Socialstyrelsen, 2012, Våld s 90, 136). Att uppmana en förälder att skydda sina barn mot våld när det finns en dom kan leda till rättsliga konsekvenser för barnet då Tingsrätten kan fatta beslut om att flytta barnet till våldsutövaren då den andre föräldern inte följer tidigare dom.

Våldsutövaren lämnar den gemensamma bostaden

I de fall personerna lever tillsammans ska socialförvaltningen arbeta för att den våldsutövande partnern hålls ansvarig för sitt beteende och sina handlingar. Våldsutövaren ska motiveras att lämna det gemensamma boendet så att den våldsutsatta partnern och eventuella barn kan bo kvar. Ur ett barnperspektiv är det bättre att den som utövar våld lämnar hemmet än att den våldsutsatta och barnen gör det. Barnen behöver då inte ryckas upp ur sin vanliga miljö och kan gå kvar i sin förskola/skola. När det gäller misstänkt våld mot barn ska en särskild skyddsbedömning göras som dokumenteras innan beslut fattas att de kan vara kvar i sin hemmiljö.

Den våldsutsatta kan bo kvar i den gemensamma bostaden endast under förutsättning att det inte innebär någon risk för ytterligare våld. En säkerhetsplanering bör genomföras i samråd med socialtjänsten och/eller polisen i de fall en polisanmälan gjorts. Den enskilde kan hos polisen ansöka om kontaktförbud i den egna bostaden.

Akut ekonomiskt bistånd

För att ekonomiskt stöd ska beviljas ska en prövning göras enligt särskilda riktlinjer för ekonomiskt bistånd avseende våldsutsatta och deras barn. Om den våldsutsatta är i behov av ekonomiskt bistånd i det akuta skedet är skyddsbehovet det primära. Tillfälligt ekonomiskt bistånd kan beviljas till den utsatta, och eventuella barn, samma eller kommande dag för till exempel mat. Om den våldsutsatta har barn och inte har möjlighet att hämta barnens kläder behöver en bedömning göras om barnet eller den unge är i behov av nödvändiga kläder. Om den utsatta inte heller har tillgång till sitt hem kan kostnaderna för mat och hygien bli högre än vanligt.

Placering i skyddat boende

Skyddat boende för kvinnor och eventuella barn

När en våldsutsatt kvinna är i akut behov av stöd och skydd ska handläggare erbjuda henne en placering. I vissa fall är kvinnojour tillräcklig för att garantera skydd. I allvarliga fall bör ett boende med hög säkerhetsgrad vara den mest lämpliga placeringsformen för att säkerställa skyddet. Transport till skyddat boende ska om möjligt göras av handläggare från både vuxensektionen och familjesektionen.

Skyddat boende för män

Då våldsutsatta män har skyddsbehov ska de beviljas bistånd till hotell eller placering i jourlägenhet. Till biståndet ska erbjudas stödinsatser.

Barn på skyddat boende

När kvinnor eller män med barn behöver skyddat boende ska ett boende väljas som kan ge stöd till barn.

Ensamma barn i behov av skydd ska placeras i familjehem eller HVB med relevant kompetens. Vid hedersrelaterad problematik ska den unge placeras på boende inriktat på den problematiken.

Handläggning inom familjesektionen⁵

Aktualisering och förhandsbedömning

Familjesektionens mottagningsgrupp tar emot alla anmälningar, ansökningar och anonyma konsultationer om barn som far illa i Vetlanda. En förhandsbedömning ska göras skyndsamt och får maximalt ta 14 dagar. En förhandsbedömning ska mynna ut i ett beslut om att inleda utredning alternativt inte inleda utredning enligt 11 kap 1 § socialtjänstlagen. Att undersöka den utsattes behov av skydd ingår alltid i en förhandsbedömning.

---

⁵ När barn utsatts för våld ska handläggning ske enligt Barnhusets rutin. Rutiner finns på intranätet Vinna.

En viktig del i förhandsbedömningen är att undersöka behovet av skydd (se nedan riskbedömning). Bedömningsinstrument ska användas för skyddsbedömning.

Observera att vid samtliga aktualiseringar på barn som själva blivit utsatta eller bevittnat våld från närstående så ska utredning enligt 11 kap 1 § SoL inledas. Se nedan.

Riskbedömning

I samband med utredning som gäller personer som har utsatts för våld i nära relationer ska socialnämnden bedöma risken för ytterligare våld (5 kap 1 § SOSFS 2014:4).

Vid riskbedömning bör:

- standardiserad bedömningsmetod användas
- ta del av polisens bedömning av risken för fortsatt våld med samtycke från den våldsutsatta
- delge polisen risken för fortsatt våld om det inte finns hinder enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

En riskbedömning för fortsatt våld ska alltid göras och dokumenteras i utredningar. Riskbedömningar ska göras kontinuerligt vid behov, exempelvis när någon träffar en ny partner, vid Tingsrättsdom i vårdnad, boende och umgänge osv. Det finns belägg att våldet kan öka i samband med förändringar i någon av parternas tillvaro (IVO, 2014).

Utredning av barnet eller den unge

Vid information om att barn eller unga bevittnar eller utsätts för våld ska utredning enligt kap 11:1 § SoL alltid inledas. Utredning enligt 11 kap 1 § SoL ska ha en klar inriktning på barnets situation. Fokus ska vara på barnets eller den unges behov av skydd eller stöd och hur detta ska tillgodoses. I Socialstyrelsens allmänna råd SOSFS 2014:4 6 kap 1 § framgår att socialnämnden bör utreda:

- barnets behov av stöd och hjälp akut, inklusive vård och boende i ett annat hem än det egna,
- våldets karaktär och omfattning
- våldets påverkan på barnet och dess relation till föräldrarna,
- barnets egen uppfattning av våldet
- vardera föräldrarnas uppfattning om våldets konsekvenser för barn
- barnets behov av stöd på kort respektive lång sikt
- utreda om någon åtgärd behöver vidtas i fråga om vårdnad, umgänge, förmyndarskap eller målsägandebiträde enligt 5 kap 2 § första stycket socialtjänstförordningen (2001:937)

Barn och unga ska i utredningsarbetet lyftas fram som kompetenta subjekt och synliggöra deras perspektiv i utredningstexter. Detta innebär att en väsentlig del av utredningen består i att barnet får möjlighet att berätta vad det har bevittnat och hur det upplevt våldet. Det är också viktigt att dokumentera noggrant vad barnet sagt och vara lyhörd och observera signaler för barn som är lojala med våldsutövaren. Barn som inte berättar något trots omfattande eller allvarlig information om våld är ett

observandum för att barnet inte har tillåtelse att berätta om våldet. Detta är en viktig aspekt vid bedömning av såväl barnets behov som föräldraförmågan hos den som utövar våldet.

I vissa situationer kan samtal med utredare få negativa konsekvenser för barnet, det kan bli straffat genom hot eller andra repressalier för att det har berättat om våldet. Socialnämnden ska då skyndsamt ta ställning om barnet är i behov av akut skydd (Socialstyrelsen, 2011, Våld).

Socialstyrelsen (Våld 2011) lyfter fram den våldsutövande förälderns omsorgsförmåga samt våldets allvarliga konsekvenser för barn och betonar att barn och unga är i behov av skydd först och främst. Att flytta den våldsutövande föräldern och fokusera mera på den våldsutövande förälderns föräldraförmåga i barnavårdsutredningar är ett led i att ta till vara barnets eller den unges intresse. Viktig information att ta reda på i en barnavårdsutredning är:

- i vilken grad har våldsutövaren utsatt den andra partnern för fara?
- hur har eventuellt våld mot barnet sett ut, om det förekommit sexuella övergrepp och andra gränsöverskridanden?
- i vilken grad våldsutövaren förnekar, minimaliserar eller försvarar det våld denne använt?
- I vilken grad har kontroll och psykisk grymhet riktats mot den utsatte och barnet eller den unge?
- I vilken grad våldsutövaren visar likgiltighet inför att barnet eller den unge skadas när den ena föräldern utsätts för våld?
- i vilken mån barnet eller den unge använts som vapen mot den andre föräldern eller om denne undergrävt den andre förälderns relation med barnet

Rutiner för risk och säkerhetsbedömningar och polisanmälan ska användas för att säkerställa handläggningen.

Våld som bakgrund till vårdnadskonflikt

När barn har blivit utsatta för våld eller bevittnat våld i familjen finns en stor sannolikhet att deras bästa avgörs i domstol utifrån information lämnad av socialtjänsten.

Socialtjänsten bär ett stort ansvar för att både lyfta fram barn som kompetenta subjekt och synliggöra deras röster i utredningstexter. Kritik pekar på allvarliga brister i rätts-säkerheten i barn- och ungdomsutredningar i ärenden som rör våld i familjen och vid vårdnadstvister har framförts från flera håll. Våldet kan förminsкас och fokus hamnar på föräldrars relation.

När det förekommit våld i en familj kan det vid separation bli svåra konflikter mellan vårdnadshavare i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Det kan ibland innebära att den våldsutsatta väljer att stanna kvar i en relation för att oron att förlora kontakten eller inte kunna skydda barnet mot våld. Kvinnor och barn kan utsättas för mer och kraftigare våld i samband med separationen eller efter dom. Att ha tillgång till barnet kan vara ett sätt för den våldsutövande föräldern att fortsätta ha kontroll över sin tidigare partner (Socialstyrelsen, 2011, s 76).

Forskning visar att strukturerade riskbedömningar sällan har gjorts varken inom barnpsykiatri eller inom socialtjänsten när barn haft umgänge med en våldsutövande förälder. Forskning visar att våldet fortsatt både mot den våldsutsatta och ibland även mot barnen när domstol fattat beslut om vårdnad boende och umgänge. Det har konstaterats att Tingsrätter dömer barn till växelvis boende och umgänge med våldsutövare på grund av bristande kompetens. Barn har rätt att slippa träffa en våldsutövande pappa och det kan aldrig vara till barnets bästa att leva under sådana förhållanden (Socialstyrelsen, 2011, s 136- 137, SKL 2013-11-15). Lagstiftningen har därför skärpts inom området och socialnämnden har fått ett ökat ansvar att följa upp Tingsrätternas beslut. Om socialnämnden har vetskap om eller det inkommer information om att det i ärenden där en vårdnadshavare har umgänge eller växelvis boende med ett barn och det förekommer våld, trakasserier eller kränkningar gentemot den andre parten eller mot barnet är socialnämnden skyldig att göra en framställan eller ansökan om ändring av vårdnad- boende eller umgänge till domstol (5 kap 2§ första stycket SoF).

Det kan i en barnavårdsutredning framkomma uppgifter om att barnet far illa hos den andre vårdnadshavare varför det inte är till barnets bästa att fortsätta vistas där och att umgänge därför inte är lämpligt. Innan nämnden gör en framställan eller ansökan ska den andre vårdnadshavaren motiveras att utnyttja sin talerätt. Kommer detta inte till stånd har nämnden skyldighet att agera enligt socialtjänstförordningen och utnyttja sin talerätt (5 kap 2§ SoF, 6 kap 7§ eller 6 kap 15a § FB).

Handläggning vuxensektionen

Utredning

En våldsutsatt ska inte hänvisas till serviceinsatser (IVO, 2014). När en våldsutsatt kvinna eller man tar kontakt med socialförvaltningen och ansöker om stöd ska en utredning enligt 11 kap 1 § SoL inledas. Utredning får dock inte inledas mot den enskildes vilja. Det är viktigt att ta reda på om den vuxne har barn då en anmälan ska göras till familjesektionens mottagningsgrupp.

11 kap 1 § Socialtjänstlagen Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Vad som har kommit fram vid utredning och som har betydelse för ett ärendes avgörande ska tillvaratas på ett betryggande sätt.

När det gäller en person som utsatts för våld i nära relation ska utredning enligt 11 kap 1 § SoL omfatta den enskildes behov av skydd, säkerhet och stöd utifrån våldsutsattheten. Utredningen ska ske skyndsamt och utmynna i en bedömning av behov och eventuella förslag till insatser. Den information som ligger till grund för utredningen inhämtas direkt från den enskilde och från eventuell tidigare dokumentation, strukturerade metoder och bedömningsinstrument.

Socialnämnden (5 kap SOSFS 2014:4) bör utreda:

- behovet av stöd och hjälp akut,
- våldets karaktär och omfattning,
- våldets konsekvenser för den våldsutsatta,
- hur den våldsutsatta hanterar sin situation,
- hur den våldsutsattas nätverk ser ut,
- om den våldsutsatta behöver stöd i sitt föräldraskap, och
- behovet av stöd och hjälp på både kort och lång sikt,

Utredningen bör även fokuseras på vilka hälsoeffekter våldet fått för den utsatte. Såväl fysiskt som psykiskt, om hon uppsökt vård och om hon äter medicin. Många våldsutsatta kan utveckla tecken på kris, stress och trauma.

Nämnden kan inte med hänvisning till att en utredning pågår avvakta att vidta nödvändiga åtgärder. Om den enskilde behöver någon insats under utredningstiden ska en bedömning av behov göras och beslut fattas. Om uppgifter behöver hämtas in från andra myndigheter eller enskilda ska det finnas samtycke från den berörda personen. Utredningen avslutas med ett beslutsunderlag där det framgår om utredningen avslutats med eller utan insats eller om den sökande fått avslag på sin ansökan. Vid avslag ska den enskilde informeras om överklagansmöjligheter.

Riskbedömning

I samband med utredning som gäller personer som utsatts för VINR ska socialnämnden bedöma risken för ytterligare våld (5 kap 1 § SOSFS 2014:4).

Vid riskbedömning bör:

- standardiserad bedömningsmetod användas
- ta del av polisens bedömning av risken för fortsatt våld med samtycke från den våldsutsatta
- delge polisen risken för fortsatt våld om det inte finns hinder enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
- Riskbedömningen med den vuxne ska ske enskilt utan att barn finns i samma rum.

Riskbedömningar ska göras kontinuerligt vid behov, exempelvis när någon träffar en ny partner, vid Tingsrättsdom i vårdnad, boende och umgänge osv. Det finns belägg att våldet kan öka i samband med förändringar i någon av parternas tillvaro (IVO, 2014).

Insatser

Gemensamma utgångspunkter

Socialförvaltningens ska erbjuda stöd och skydd, både akut och på lång sikt, till alla som utsatts för våld i en nära relation. Insatserna ska utformas utifrån utredningen, inklusive riskbedömning. Enligt 7 kap 1 § SOSFS 2014:4 bör stöd och hjälp erbjudas i form av bl.a.

- akut skydd
- information och råd
- stödsamtal

- hjälp att ordna stadigvarande boende,
- stöd i föräldraskap,
- förmedla kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer, och
- hjälp vid kontakt med hälso- och sjukvården och andra myndigheter, t.ex. Polisen och Skatteverket.

Insatser för barn och ungdomar

- Vid allvarligt våld eller bevittnande av våld ska barnets skyddsbehov tas hänsyn till i första hand. Detta kan innebära att barnet eller den unge placeras själv eller med en vårdnadshavare. Placeringen sker med samtycke eller med stöd av LVU.
- Alla barn som själva utsatts för våld eller bevittnat våld ska erbjudas så kallade trappansamtal av familjesektionens öppenvårdsenhet.
- Barn som har utvecklat en egen problematik med svåra symtom ska remitteras och behandlas av personal som har kompetens inom klinisk barnpsykiatri. Remiss kan även behövas för barn med olika typer av funktionsnedsättningar då det kan vara svårt att veta vilka svårigheter är kopplade till funktionshindret och vilka som är en konsekvens av våldet.
- Barnens handläggare ska värna om barnens behov och ta de kontakter som krävs för detta såsom BHV⁶, förskola och skola etc.
- Barn vars förälder avlidit till följd av våld ska få stöd och hjälp. Se särskild rutin.⁷

Samordning av insatser och uppföljning kring barn

I alla insatser ska en genomförandeplan finnas där det framgår vilka insatser som ska ges och vad resultatet av insatserna ska bli. För att säkerställa att utsatta barns framtid ska vara trygg och utan våld ska handläggare i alla ärenden som gäller barn beakta ett helhetsperspektiv. Vid behov ska samverkan ske med andra aktörer. Samordningen ska utgå från föräldrarnas förmåga och vilja att skydda sina barn. Om ett barn har behov av insatser från hälso- och sjukvården ska en samordnad individuell plan (SIP) enligt 2 kap 7 § SoL göras tillsammans med barnets vårdnadshavare (även med barn över 15 år), socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Insatser till vuxna våldsutsatta

Vid bedömning av insatser ska hänsyn tas till allvarlighetsgrad av våldet samt en riskbedömning göras för fortsatt våld samt skyddsbehov hos de våldsutsatta. Denna bedömning avgör vilket stöd som ska erbjudas. I många fall vet inte den som är utsatt för våld vilka möjligheter till stöd och skydd som finns och behöver därför information om vilka olika insatser som finns. Syftet med insatsen är att våldet ska upphöra och att den enskilde ska få sitt behov av stöd tillgodosett.

---

⁶ BHV=barnhälsovården

⁷ Se rutin "Barn vars förälder avlidit till följd av våld, rutin SO"

Ett riktmärke är att ju högre allvarlighetsgrad våldet haft desto större är risken för fortsatt våld. Fokus på insatserna bör då utgå från säkerhet och skydd. Dessa insatser kan kombineras med individuella insatser som syftar till att stärka den våldsutsatta.

Alla vuxna som har barn ska motiveras att låta barnen ta del av så kallade trappansamtal från familjesektionens öppenvårdsenhet.

I många fall är en förälder som utsatts för våld psykiskt trött och kan behöva hjälp och avlastning i föräldraskapet. Utifrån detta måste familjesektionen erbjuda hjälp. Exempelvis från familjesektionens öppenvård. Familjesektionen kan vara behjälplig vid umgänge mellan våldsutövaren och barnet.

Samordning av insatser

När den våldsutsatta också har behov av insatser från hälso- och sjukvården ska en samordnad individuell plan (SIP) enligt 2 kap 7 § SoL göras tillsammans med våldsutsatta, socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Tillfälligt boende

Enligt 7 kap 2 § SOSFS 2014:4 ska socialnämnden erbjuda den våldsutsatte lämpligt tillfälligt boende utifrån den enskildes behov. Val av tillfälligt boende ska utgå från bedömningen i utredningen, inklusive riskbedömningen.

Boende utan skyddsbehov

Om situationen ej kräver skyddat boende ska vuxensektionens handläggare ordna boende i kommunen.

Om den utsatte(a) vill flytta från kommunen ska vuxensektionens handläggare, med samtycke från den utsatte(a), ta kontakt med handläggare vid socialtjänsten i den aktuella kommunen.

Insatser till våldsutövare

Enligt 7 kap 3 § SOSFS 2014:4 bör socialnämnden, med utgångspunkt i barnets behov, kunna erbjuda insatser till våldsutövande föräldrar och andra våldsutövande vuxna som bor tillsammans med barn.

Målet med insatserna är att

1. våldet ska upphöra
2. våldsutövaren ska få ökad förståelse för hur våld påverkar barn.

I Vetlanda ska metoden alternativ till våld, ATV användas. Samverkan finns med Region Jönköpingsläns samt Alternativ till Våld i Jönköping som kan erbjuda stöd till personer som utövat våld.

Föräldrar och andra till barnet närstående

Alla handläggare i socialförvaltningen bör erbjuda och motivera barnets föräldrar och andra till barnet närstående att ta emot råd, stöd eller behandling utifrån barnets behov

(SOSFS 2009:22). Handläggare ska lämna saklig information om hur barns fysik och psykiska hälsa kan påverkas av stress och trauman men också om hur trygghet och lugn kan bidra till en läkningsprocess. I barnets nätverk kan det finnas personer av betydelse som kan vara en bra resurs för att stötta barnet. De kan behöva råd och stöd för att kunna göra detta på ett sätt som är bra för barnet.

Systematisk uppföljning, kartläggning och analys

Procapita

Statistik från procapita ska utgöra underlag för systematisk uppföljning av antalet aktualiseringar, utredningar och insatser i socialförvaltningen. Uppföljningen är en del av egenkontrollen i förvaltningens systematiska kvalitetsarbete Tryggve.

Även nationell statistik från Bråttsoffermyndigheten Brå ska användas.

Kartläggning av omfattning VINR i Vetlanda

Vart fjärde år ska en kartläggning av omfattningen av VINR i Vetlanda göras inom socialförvaltningens alla verksamheter under en begränsad period.

Litteraturförteckning

Kunskapsbanken. Våld i nära relationer. (u.d.). Hämtat från Nationellt centrum för kvinnofrid.

Socialstyrelsen. (u.d.). Hämtat från Våld i nära relationer:
<http://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer>

Socialstyrelsen. (2015). *Våld - Handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld.* Stockholm.

Socialstyrelsen. (2014). *Att stärka och förbättra arbetet för barn som far illa och för vuxna som utsätts för våld av närstående.* Hämtat från Publikationer 2014:
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19374/2014-3-5.pdf>

Socialstyrelsen. (2014). *Våld i nära relationer SOSFS 2014:4.* Hämtat från Publikationer 2014:
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19441/2014-5-7.pdf>

Bilaga 1. Process Våld i nära relationer

